

Sygn. akt III APz 23/18

POSTANOWIENIE

Dnia 19 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Agata Pyjas-Luty
Sędziowie:	SSA Dariusz Płaczek (spr.) SSA Grażyna Wiśniewska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Elżbieta Bałaban

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2018 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **J. S.**

przeciwko Sądowi Rejonowemu dla Krakowa-Podgórze w Krakowie

o ocenę okresową referendarza sądowego

na skutek zażalenia powoda J. S.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 października 2018 r. sygn. akt VII P 38/18

p o s t a n a w i a :

uchylić zaskarżone postanowienie.

Sygn. akt III APz 23/18

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Krakowie w sprawie z powództwa J. S. przeciwko Sądowi (...) uchylenie oceny okresowej referendarza sądowego stwierdził swą niewłaściwość rzeczową i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu (...)

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z wyrażoną w art. 16 k.p.c. zasadą domniemania właściwości sądu rejonowego, sąd ten rozpoznaje wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych. Stosownie zaś do treści art. 17 pkt 1 i 4 k.p.c., do właściwości sądów okręgowych należą sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie

treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Sąd Okręgowy wskazał również na przepis art. 461 § 1¹k.p.c. przewidujący, że do właściwości sądów rejonowych, bez względu na wartość przedmiotu sporu, należą sprawy z zakresu prawa pracy o ustalenie istnienia stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane.

Sąd pierwszej instancji dalej zauważył, iż przedmiot sprawy, którym jest ocena okresowa pracownika mianowanego (referendarza sądowego) był wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądów Apelacyjnych i Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 14 marca 2012 r., III APz 2/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 marca 2014 r., III APa 5/14; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2013 r., III PZ 3/13; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2013 r., II PK 32/13). Prezentowane w orzecznictwie poglądy były często przeciwstawne, a koncentrowały się one głównie na tym, czy ocena okresowa pracownika ma charakter sprawy majątkowej, czy niemajątkowej. Dotyczy to także wyroku Sądu Okręgowego w (...)z dnia 12 czerwca 2015 r., V Pa 22/15, w którym Sąd ten stwierdził, że skoro w sprawie oceny pracy dyrektora ustawodawca, odmiennie niż w przypadku członka korpusu służby cywilnej, nie przewidział żadnej drogi odwoławczej do sądu, to zastosowanie mają ogólne przepisy prawa cywilnego, na podstawie których sprawę o uchylenie okresowej oceny dyrektora szkoły należy uznać za sprawę o charakterze niemajątkowym, co uzasadnia właściwość sądu okręgowego. Sąd ten zwrócił uwagę także na zamknięty katalog spraw zastrzeżonych do właściwości sądu rejonowego w sprawach z zakresu prawa pracy. Sąd Okręgowy powołał się jednak na wykładnię zastosowaną przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 listopada 2014 r. (II PZP 2/14), że „do rozpoznania odwołania członka korpusu służby cywilnej wniesionego od oceny okresowej (art. 83 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, jednolity tekst: Dz. U. z 2014 r., poz. 1111 ze zm.) właściwy jest sąd rejonowy”. Cytowana uchwała odnosi się wprawdzie do członka korpusu służby cywilnej, którym referendarz sądowy niewątpliwie nie jest, niemniej jednak wyrażone w tej uchwale stanowisko Sądu Najwyższego dotyczyło kwestii właściwości sądu w sprawach z zakresu prawa pracy, przy uwzględnieniu dotychczasowych poglądów doktryny i orzecznictwa. Sąd Najwyższy we wskazanej uchwale stwierdził, że za przyjęciem w sprawach okresowej oceny członka korpusu służby cywilnej właściwości sądów rejonowych przemawiają względy funkcjonalne, a częściowo także systemowe. Sąd Najwyższy zwrócił bowiem uwagę na to, że nie ma powodów, dla których w sprawach z odwołania od oceny okresowej właściwość sądu miałyby być określana odmiennie od właściwości sądu w sprawach określonych w art. 461 § 1¹k.p.c. Są to bowiem sprawy rodzajowo podobne, a nadto stopień ich trudności nie odbiega od tych zastrzeżonych dla właściwości sądu rejonowego. Podstawą określonej w art. 17 pkt 1 i 4 k.p.c. właściwości rzeczowej sądu okręgowego jest "ciężar gatunkowy" wymienionych tam spraw. Natomiast właściwość rzeczową sądu rejonowego uzasadniają „względy praktyczne”, wśród których główne znaczenie ma postulat, aby "typowe" sprawy z zakresu prawa pracy były rozpoznawane przez sąd tej samej rangi. W tym stanie rzeczy, działając na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c.

w zw. z art. 461 § 1¹k.p.c., Sąd pierwszej instancji orzekł jak wyżej.

Powód wniósł zażalenie na powyższe postanowienie, domagając się jego uchylenia. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego poprzez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie art. 200 § 1 k.p.c. w zw. art. 461 § 1¹ k.p.c. oraz pominięcie treści art. 17 pkt 1 k.p.c., względnie art. 17 pkt 4 k.p.c., a w konsekwencji uznanie, że sprawa dotycząca odwołania od oceny okresowej referendarza należy do właściwości sądów rejonowych w sytuacji, gdy przepis w swojej hipotezie tego rodzaju sprawy nie wymienia wprost, a zatem nie ma żadnych przesłanek do tego aby sprawę powoda rozpoznawać miał sąd rejonowy, tym bardziej, że jest to albo sprawa o prawa niemajątkowe, co obliguje jej rozpoznanie przez sądy okręgowe stosownie do zasady wyrażonej w art. 17 pkt 1 k.p.c., względnie nawet jeżeli uznać ją za sprawę dotyczącą praw majątkowych to z uwagi na przyjęcie wartości przedmiotu sporu powyżej 75.000 zł, a także swoistego rodzaju ciężar gatunkowy tej sprawy powinna ona być rozpoznawana przez sądy okręgowe zgodnie z art. 17 pkt 4 k.p.c.

W uzasadnieniu środka zaskarżenia powód wskazał, iż nie sposób się zgodzić ze stanowiskiem Sądu pierwszej instancji. Po pierwsze dlatego, że powództwo wniesione przez J. S. nie jest odwołaniem od oceny okresowej w znaczeniu stricte odwołania jak to jest ujęte w art. 83 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. Jest to mianowicie odrębne powództwo dotyczące uchylenia niesprawiedliwej oceny okresowej referendarza, w sytuacji gdy przepisy prawa nie przewidują wprost zwykłej ścieżki odwoławczej w tym zakresie. Zgodnie z treścią art. 83 ust 5 powołanej ustawy o służbie cywilnej „ w razie nierozpatrzenia sprzeciwu w terminie albo nieuwzględnienia sprzeciwu od oceny okresowej, oceniany może, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji albo od dnia upływu terminu, o którym mowa w ust. 3, odwołać się do sądu pracy”. W tym zakresie odwołanie do sądu pracy wnoszone przez członka korpusu służby cywilnej ma więc charakter o wiele bardziej zbliżony np. do sytuacji pracownika odwołującego się od kary porządkowej. Powództwo wniesione przez J. S. ma natomiast bardziej złożony charakter i dotyczy uchylenia oceny okresowej osoby sprawującej szczególną funkcję w państwie polskim tj. referendarza, któremu powierzono przecież czynności z zakresu ochrony prawnej. W tym aspekcie pozycja ustrojowa referendarza, jak i prestiż społeczny tego zawodu przemawiają za koniecznością rozpoznania takiej sprawy przez sąd okręgowy w pierwszej instancji. W orzecznictwie sądowym tego typu podobne sprawy dotyczące kwestionowania ocen okresowych przy braku przewidzianej wprost ścieżki odwoławczej należały do kognicji sądów okręgowych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 grudnia 2012 r., III APa 7/12) Po drugie, skarżący nie zgadza się co do zasady z tezą uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2014 r., IIPZP 2/14 i jej uzasadnieniem. Jak wynika z lektury tego judykatu Sąd Najwyższy przyjął, iż decydujące dla określenia właściwości sądu rejonowego są „względy praktyczne”, wśród których niebagatelne znaczenie należy przypisać temu, że typowe sprawy z zakresu prawa pracy powinny być rozpoznawane przez sąd tej samej rangi. W ocenie Sądu Najwyższego wyrażonej w tejże uchwale sprawy o uchylenie oceny okresowej członka korpusu służby cywilnej są to bowiem sprawy rodzajowo podobne do spraw wymienionych w art. 461 § 1 KPC, a nadto stopień ich trudności z całą pewnością nie odbiega na przykład od spraw o ustalenie istnienia stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy, w szczególności zaś od spraw dotyczących kar porządkowych oraz świadectw pracy. Ustawodawca, decydując o właściwości rzeczowej sądu okręgowego w sprawach wymienionych w art. 17 pkt 1 i 4 k.p.c., miał bez wątpienia na względzie ich większy „ciężar gatunkowy”. Powód jednak stoi na stanowisku, iż powyższa wykładnia art. 461 § 1¹ k.p.c. ma charakter rozszerzający i nie jest uzasadniona żadnymi szczególnymi względami. Skarżący przychyliła się zatem do tej linii orzeczniczej, w której uznaje się, że katalog spraw wymienionych w powołanym przepisie ma charakter zamknięty. Po trzecie, nawet gdyby przyjąć wykładnię zawartą w uchwale Sądu Najwyższego w sprawie II PZP 2/14 to skarżący podkreśla, że w przypadku roszczenia o uchylenie oceny okresowej referendarza sądowego należy inaczej oceniać ciężar gatunkowy takiej sprawy niż przy rozpoznawaniu odwołania członka korpusu służby cywilnej. Nie są to bowiem sprawy tożsame. Oceniając niniejsze powództwo Sąd będzie się musiał przede wszystkim odnieść do kwestii ustrojowych związanych z pozycją referendarza w polskim systemie prawnym, gdyż ocena negatywna jaką uzyskał powód J. S. motywowana była przyjęciem przez ocenianego odmiennej linii orzeczniczej od linii reprezentowanej przez większość orzeczników w jego wydziale. Skarżący na końcu stwierdził, iż niniejsza nie należy do kategorii spraw typowych, odpowiadających ciężarem gatunkowym jak i stopniem skomplikowania sprawom wymienionym w art. 461 § 1¹ k.p.c.. Wręcz przeciwnie, jest to sprawa o precedensowym znaczeniu, która może mieć skutki nie tylko dla odwołującego, ale także doprowadzić do wypracowania właściwych kryteriów oceny każdego referendarza w Polsce, w szczególności oceny postrzeganej przez pryzmat jego niezależności orzeczniczej. W takiej sytuacji wydaje się odpowiednie, aby sprawę taką rozpoznawał w pierwszej instancji Sąd Okręgowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie powoda jest uzasadnione.

W przedmiotowej sprawie powód sformułował w pozwie żądanie uchylenia oceny okresowej referendarza sądowego z dnia 13 grudnia 2017r., wskazując jako podstawę prawną takiego żądania przepisy art. 94 pkt 9 k.p. w powiązaniu z art. 11 1k.p. i art. 23 i 24 k.c. Uzasadniając żądanie pozwu twierdził również, iż przedmiotowa ocena jest krzywdząca punktu widzenia dóbr osobistych powoda, w szczególności narusza jego dobre imię „jako pracownika i orzecznika”.

Jednocześnie powód wskazał jako wartość przedmiotu sporu kwotę 95 527 zł.(por. art. 23¹ k.p.c.) Po doręczeniu odpisu pozwu, strona pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa, kwestionując przede wszystkim brak podstaw materialnoprawnych do wystąpienia takim roszczeniem.

Mimo, że nie było to kwestionowane w przedmiotowej sprawie, na wstępie należy zaznaczyć, iż nie może budzić wątpliwości dopuszczalność drogi sądowej w tego rodzaju sprawach. Sąd Apelacyjny w tym zakresie podziela w całości argumenty wskazane w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2009r. (II PK 226/08 OSNP 2010/19-20/238). Każda sprawa cywilna - w znaczeniu, o jakim mowa w art. 1 k.p.c. - podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów. Dopuszczalność drogi sądowej zależy od okoliczności faktycznych przytoczonych przez powoda jako podstawa roszczenia, a zatem nie jest ona warunkowana wykazaniem już na tym etapie istnienia tego roszczenia. Jeżeli powód opiera swoje roszczenie na zdarzeniach prawnych wywołujących skutki w zakresie stosunków cywilnoprawnych (w rozumieniu art. 1 k.p.c., a więc także w zakresie stosunków prawa pracy), to droga sądowa jest dopuszczalna, choćby powoływane przez powoda zdarzenia były fikcyjne lub w rzeczywistości nie rodziły skutków prawnych. Droga sądowa jest dopuszczalna, jeżeli powód opiera swoje roszczenia na zdarzeniach prawnych, które mogą stanowić źródło stosunków cywilnoprawnych. Jeśli chodzi o odwołanie od oceny okresowej, nie budzi wątpliwości, że źródłem tak skonstruowanego roszczenia jest stosunek pracy, co przemawia za przyjęciem dopuszczalnością drogi sądowej w tej kategorii spraw.(tak wyrok Sadu Najwyższego z dnia 24 października 2017r. II PK 309/16 LEX nr 2426553). O ile więc sama dopuszczalność drogi sądowej w tego rodzaju sprawach nie budzi już w wątpliwości w orzecznictwie, o tyle więcej uwagi wymagać będzie od Sądu pierwszej instancji zagadnienie istnienia podstaw materialnoprawnych roszczenia o uchylenie oceny okresowej, w sytuacji gdy przepisy pragmatyki danej grupy zawodowej nie zawierają żadnego przepisu w tym zakresie. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 marca 214r. III APa 11/13 Lex nr 1480570, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017r. I PK 49/16 Lex nr. 2216193, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2017r II PK 309/16 LEX nr 2426553). Ta materialnoprawna kwestia nie podlega jednak ocenie Sądu Apelacyjnego na tym etapie postępowania, dotyczącym jedynie zagadnienia właściwości rzeczowej sądu.

Odnosząc się zatem do spornej kwestii właściwości rzeczowej sądu w przedmiotowej sprawie podkreślić należy, iż w sprawach z zakresu prawa pracy właściwość rzeczową sądu określa się w zasadzie według reguł ogólnych. Przyjmuje się bowiem jako zasadę, że sądem pierwszej instancji jest sąd rejonowy (art. 16 k.p.c.). Sądy okręgowe - wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych rozpoznają zatem w pierwszej instancji wyłącznie te sprawy, które zostały im wyraźnie przekazane w przepisach szczególnych. Podstawowym takim przepisem, który określa właściwość rzeczową sądów okręgowych, jest art. 17 k.p.c. Z punktu widzenia przedmiotowej sprawy praktyczne znaczenie mają tylko dwie kategorie spraw wymienionych w tym przepisie, tj. sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe (art. 17 pkt 1 k.p.c.) oraz sprawy o prawa majątkowe, których wartość przedmiotu sporu przewyższa 75 tys. zł. (art. 17 pkt 4 k.p.c.). Od tych reguł (stanowiących wyjątek od zasady z art. 16 k.p.c.) ustawodawca przewidział jednak kolejne wyjątki w art. 461 § 1¹ k.p.c., wskazując enumeratywnie te kategorie spraw majątkowych, które bez względu na wartość przedmiotu sporu należą do właściwości sądów rejonowych. Unormowanie to wyłącza zatem regulację zawartą w art. 17 pkt 4 k.p.c., a więc nawet w sytuacji, w której wartość przedmiotu sporu w wymienionych sprawach (por. art. 23¹k.p.c.) przekracza kwotę siedemdziesięciu pięciu tysięcy złotych, właściwy rzeczowo jest sąd rejonowy. Podobnie, mimo niemajątkowego charakteru enumeratywnie wymienionych w tym przepisie kategorii spraw, tj. dotyczących kar porządkowych i świadectwa pracy, właściwy rzeczowo w tych sprawach, w ramach wyjątku od art. 17 pkt 1 k.p.c. pozostaje sąd rejonowy.

Już po tej wstępnej analizie można sformułować wniosek, iż właściwość sądu okręgowego w sprawach o uchylenie oceny okresowej referendarza sądowego należy przyjąć wówczas, gdy zostały spełnione przesłanki wskazane w art. 17 pkt 1 k.p.c. lub art. 17 pkt 4 k.p.c., to znaczy gdyby są podstawy do uznania, że dana sprawa jest sprawą o prawa niemajątkowe, bądź że jest to wprawdzie spór o prawo majątkowe, ale jego wartość przekracza kwotę wskazaną w art. 17 pkt 4 k.p.c. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie. W świetle powyższego traci na znaczeniu rozstrzygnięcie kwestii, czy sprawa niniejsza dotyczy roszczeń o charakterze niemajątkowym czy majątkowym, w sytuacji gdy wskazana przez powoda i niekwestionowana przed Sądem pierwszej instancji przed wdaniem się przez

pozwanego w spór co do istoty sprawy wartość przedmiotu sporu przekracza kwotę siedemdziesięciu pięciu tysięcy złotych. Przypomnieć należy, iż w myśl art. 25 § 2 k.p.c. po doręczeniu pozwu pozwanemu, sprawdzanie wartości przedmiotu sporu następuje jedynie wówczas, gdy pozwany zgłosi odpowiedni zarzut. Jednakże zgłoszenie takiego zarzutu możliwe jest tylko do chwili wdania się w spór co do istoty sprawy, a więc przed przystąpieniem do wypowiedzi merytorycznych. Podkreślić należy, iż o majątkowym bądź niemajątkowym charakterze sprawy rozstrzyga niemajątkowy bądź majątkowy charakter dobra, którego ochrony żąda powód. Nie sposób odmówić racji w tym zakresie argumentom przywołanym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 października 2013r. (II PK 32/13 OSNP 2014/9/128), przemawiającym za majątkowym charakterem tego rodzaju roszczeń dotyczących ocen okresowych. Ocena okresowa również referendarza sądowego jest częścią jego stosunku pracy, a stosunek pracy ma charakter majątkowy. Przedmiot oceny okresowej dotyczy pracy (wykonywania obowiązków), a więc dotyczy zobowiązania pracownika o charakterze majątkowym. Wypada też zauważyć, iż tak jak w przypadku członka korpusu służby cywilnej powtórna, negatywna ocena może prowadzić do utraty zatrudnienia (por. art. 71 ust. 1 pkt 1 ustawy z 21 listopada 2008r. o służbie cywilnej j.t. Dz.U.2018.1559), tak również w przypadku referendarza sądowego przepis art. 151a § 10 pkt 1 ustawy z 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (j.t. Dz.U.2018.23) przewiduje możliwość rozwiązania stosunku pracy za wypowiedzeniem w razie dwukrotnej, następującej po sobie negatywnej oceny okresowej. Kwestie majątkowego charakteru tego rodzaju spraw rozważał również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 listopada 2014r. II PZP 2/14 (Lex nr 1540010) dotyczącej odwołania od oceny okresowej członka korpusu służby cywilnej na podstawie art. 83 ust. 5 ustawy o służbie cywilnej, generalnie aprobując argumentację wskazaną w powyższym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2013r.. Jednocześnie Sąd Najwyższy w uchwale tej trafnie zwraca uwagę, iż w sferze osobistej negatywna treść oceny może wpływać na utratę, przynajmniej na pewien czas opinii dobrego pracownika, co stanowi istotną przesłankę oceny przydatności zawodowej. Sąd Najwyższy nie wyklucza zatem, iż w pewnych sytuacjach ocena okresowa może naruszać dobra osobiste ocenianego. Warto zauważyć, iż powód w przedmiotowej sprawie żądanie pozwu uzasadniał właśnie potrzebą ochrony jego dóbr osobistych, wskazując w szczególności na naruszenie poprzez treść oceny okresowej jego dobrego imienia, jako pracownika i orzecznika.

W przedmiotowej sprawie jednak zarówno w przypadku przyjęcia, iż sprawa ma charakter niemajątkowy i dotyczy ochrony dóbr osobistych powoda, jak i przyjęcia, że przedmiotem powództwa jest przede wszystkim prawo o charakterze majątkowym (przy niekwestionowanej wartości przedmiotu sporu przekraczającej 75 tys. zł) właściwy rzeczowo, według przedstawionych wyżej reguł (art. 16 i 17 pkt 1 i pkt 4 k.p.c.) pozostaje sąd okręgowy. Podkreślić jednocześnie należy, iż sprawa o uchylenie oceny okresowej, nie została objęta wyjątkiem od powyższych zasad, przewidzianym w przepisem szczególnym art. 461§1¹k.p.c.

Odnosząc się do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2014r. (II PZP 2/14), w której powołano argumenty mające – zdaniem Sądu Okręgowego – uzasadniać właściwość sądu rejonowego również w przedmiotowej sprawie, trzeba zauważyć , iż zarówno ustawa z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych jak również rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 czerwca 2012r. „w sprawie okresowych ocen referendarzy sądowych i asystentów sędziów” (Dz.U.2012.714) nie przewidują odwołania się od oceny okresowej, a zatem nie wskazują w sposób analogiczny jak ma to miejsce w przypadku członka korpusu służby cywilnej (w art. 83 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008r. o służbie cywilnej), iż w razie nierozpatrzenia sprzeciwu w terminie albo nieuwzględnienia sprzeciwu od oceny okresowej, oceniany może, w terminie 14 dni odwołać się do „sądu pracy”. Zdaniem jednak Sądu Najwyższego wyrażonym w powołanej uchwale z dnia 18 listopada 2014r. analiza regulacji zawartej w art. 83 ust. 5 ustawy o służbie cywilnej nie daje jednoznacznych efektów, nie wskazuje bowiem czy przez użyte w tym przepisie określenie „sądu pracy” należy rozumieć sąd rejonowy, czy sąd okręgowy. Nie istnieje bowiem - zdaniem tego Sądu - przepis jednoznacznie wskazujący, że pojęcie "sądu pracy" jest tożsame z pojęciem "sądu rejonowy". Nie jest nim ani przepis art. 262 § 1 k.p., ani też przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych. Sąd Apelacyjny zwraca jednak uwagę, że o ile przepisy art. 12 i 16 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu obowiązującym w dniu wejścia w życie regulacji z art. 83 ust. 5 ustawy o służbie cywilnej nie pozwalały na jednoznaczne rozstrzygnięcie czy pojęcie „sądu pracy” odnosi się do sądu rejonowego czy do sądu okręgowego, o tyle przepis art. 262 § 1k.p. obowiązujący w tym czasie przewidywał, iż spory o roszczenia ze stosunku pracy rozstrzygają: 1) sądy

pracy - stanowiące odrębne jednostki organizacyjne sądów rejonowych oraz 2) sądy pracy i ubezpieczeń społecznych - stanowiące odrębne jednostki organizacyjne sądów wojewódzkich, zwane sądami pracy. Zatem przepis art. 262 k.p. wskazywałby raczej na to, że ustawodawca w art. 83 ust. 5 ustawy o służbie cywilnej posługując się pojęciem „sądu pracy” miał na myśli sąd rejonowy. Jeśli nawet można przyjąć takie założenie, to podkreślić należy, iż przepis ten ma charakter przepisu szczególnego w stosunku do reguł kodeksowych dotyczących właściwości rzeczowej i brak jest przesłanek do stosowania tej szczególnej regulacji w drodze analogii (por. wyrok SN z dnia 31. stycznia 2017r I PK 49/16 Lex nr 2216193) również do oceny właściwości rzeczowej sądu w przedmiotowej sprawie o uchylenie oceny okresowej referendarza sądowego, tym bardziej gdy istnieje możliwość rozstrzygnięcia kwestii właściwości w oparciu o regulacje kodeksowe wynikające z art. 16, 17 i 461 § 1¹ k.p.c.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w składzie orzekającym brak jest w przedmiotowej sprawie podstaw do przyjęcia właściwości rzeczowej sądu rejonowego w oparciu o przepis szczególny art. 461 §1¹ k.p.c., w sytuacji gdy nie są w nim wymienione sprawy dotyczące oceny okresowej, a jednocześnie przepisy art. 16 i 17 pkt 1 i pkt 4 k.p.c. jednoznacznie wskazują na właściwość rzeczową sądu okręgowego. Przypomnieć należy, iż przepis art. 461 § 1¹ k.p.c. w sposób szczególny określił właściwość rzeczową sądów w sprawach z zakresu prawa pracy, modyfikując zasady określone w art. 17 pkt 1 i 4 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie można przepisu art. 461 §1¹ k.p.c. interpretować w sposób rozszerzający, przyjmując właściwość sądu rejonowego także w przypadku spraw niewymienionych enumeratywnie w art. 464 § 1¹ k.p.c., w sytuacji gdy daną sprawę można jednoznacznie zakwalifikować do jednej ze spraw wskazanych w art. 17 pkt 1 lub 17 pkt 4 k.p.c. Zastosowaniu takiej rozszerzającej interpretacji sprzeciwia się dyrektywa wykładni prawa wskazująca, że przepis określający wyjątek w stosunku do przepisu ogólniejszego nie może być interpretowany a simili, a więc rozszerzająco (*exceptiones non sunt extentendae*). W art. 461 §1¹ k.p.c. nie zostały wymienione sprawy o uchylenie oceny okresowej, tak jak nie zostało wymienionych wiele innych spraw zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest droga sądowa i do których stosujemy reguły ogólne przewidziane w art. 16 i 17 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie są wystarczające dla przyjęcia właściwości sądu rejonowego jedynie „względy praktyczne” (choć niewątpliwie takie istnieją) i nie jest wystarczająca sama ocena interpretatora prawa, iż ustawodawca dla tego typu spraw również ze względów praktycznych powinien przewidzieć (na zasadzie wyjątku od reguł ogólnych) właściwość sądu rejonowego. Okoliczność, że enumeratywnie wskazane w tym przepisie sprawy dotyczące kar porządkowych oraz świadectw pracy, (a więc o dominującym charakterze niemajątkowym) wolą ustawodawcy przekazane zostały do właściwości sądu rejonowego, nie jest wystarczającym argumentem dla twierdzenia, że podobnie powinny być potraktowane inne sprawy, w tym będąca przedmiotem niniejszego postępowania. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko skarżącego, iż nie są to sprawy „rodzajowo podobne” ze sprawami o uchylenie kary porządkowej czy sprostowanie świadectwa pracy. Ustawodawca decydując się na wyjątkowe potraktowanie w zakresie właściwości rzeczowej tych jedynie dwóch kategorii spraw niemajątkowych z pewnością miał na uwadze również ich powszechność oraz zapewnienie pracownikom, stosunkowo często występującym z tego rodzaju roszczeniami, łatwiejszego dostępu do najbliższego sądu, którym niewątpliwie jest sąd rejonowy. Argumenty te nie są już aktualne w przypadku stosunkowo rzadkich i wyjątkowych spraw dotyczących oceny okresowej nielicznej przecież i szczególnej, (z uwagi na pełnione funkcje orzecznicze) grupy zawodowej referendarzy sądowych. Sąd Apelacyjny nie podziela zatem stanowiska, iż tego rodzaju sprawy są „typowymi” sprawami z zakresu prawa pracy i jako typowe sprawy powinny być rozpoznawane przez sąd tej samej rangi, czyli sąd rejonowy. Określanie właściwości rzeczowej w oderwaniu od literalnego brzmienia regulacji kodeksowych i wykładni językowej powołanych przepisów dotyczących właściwości rzeczowej sądu, w szczególności przepisu art. 461 §1¹ k.p.c. z powołaniem się tylko „względy praktyczne” czy w drodze stosowania nieuzasadnionej analogii, prowadzi często do niepożądanego rozbieżności w praktyce orzeczniczej w tym zakresie, co zresztą zauważył Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia.

Sąd Apelacyjny podziela zatem stanowisko skarżącego, iż zastosowana przez Sąd pierwszej instancji wykładnia art. 461 § 1¹ k.p.c. ma charakter rozszerzający, w sytuacji gdy katalog spraw wymienionych w powołanym przepisie ma charakter zamknięty. Nie ma też uzasadnionego powodu, aby wbrew jednoznacznej wykładni językowej art. 461 § 1¹ k.p.c., prowadzącej do wniosku, że ustawodawca w przepisie tym nie uwzględnił spraw o uchylenie oceny okresowej

uznać, poprzez odwołanie się do argumentów natury funkcjonalnej, iż sprawy tego rodzaju również objęte zostały tą szczególną regulacją. W doktrynie i judykaturze sformułowana została reguła określająca następującą kolejność różnych sposobów wykładni: wykładnia językowa, wykładnia systemowa, wykładnia funkcjonalna (celowościowa). Nie powinno się więc stosować wykładni funkcjonalnej, celowościowej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych. W myśl zasady interpretatio cessat in claris nie zachodzi konieczność użycia kolejno wszystkich tych sposobów wykładni, w szczególności nie będzie potrzeby sięgania po dyrektywy celowościowe, jeżeli już po zastosowaniu dyrektyw językowych uda się uzyskać właściwy wynik wykładni, to jest ustalić znaczenie interpretowanej normy. Przypisanie przy rozwiązywaniu konkretnego zagadnienia prawnego prymatu wykładni funkcjonalnej, oznaczałoby wkroczenie na drogę wykładni kreatywnej, stanowiącej swoiste "poprawianie" czy "korygowanie" ustawy, mimo że wykładnia językowa jest w tym względzie jednoznaczna i nie ma powodów, aby od jej wyniku odchodzić.

W przedmiotowej sprawie reguły wykładni językowej przepisów art. 16, art. 17 pkt 1 i 4 i art. 461 § 1^k.p.c. dają jednoznaczne i niebudzące wątpliwości rezultaty w postaci ustalenia właściwości rzeczowej sądu okręgowego, dlatego Sąd Apelacyjny, uwzględniając zażalenie powoda, uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego na zasadzie art. 386 § 4 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego Sąd drugiej instancji nie orzekł, gdyż postanowienie uchylające postanowienie sądu pierwszej instancji nie jest postanowieniem kończącym sprawę w instancji w rozumieniu art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Nie kończy bowiem postępowania głównego, co oznacza, że o kosztach postępowania zażaleniowego sąd pierwszej instancji rozstrzygnie w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Dariusz Płaczek Agat Pyjas – Luty Grażyna Wiśniewska